

ПОЛОЖЕННЯ

про запобігання і протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми у Ліцеї «Універсум» Шевченківського району м. Києва

1. Загальні положення

Дане Положення регулює питання організації захисту дітей від різних форм насильства та жорстокого поводження, запобігання і протидії насильству та жорстокому поводженню з дітьми у ліцеї «Універсум», в тому числі булінгу (цькуванню). Положення розроблено на основі Законів України «Про освіту», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про охорону дитинства», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», постанов Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 №658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статті»; від 01.06.2020 №585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах», від 28.07.2021 №775 «Про внесення змін до Порядку забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження», наказів Міністерства освіти та науки України від 02.10.2018 №1047 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами»; від 28.12.2019 №1646 «Про деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти» зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 03.02.2020 за №111/34394, Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України від 13.02.2019 №369/180 (зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02.04.2019 №333/33304) «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства», Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми» № 3792-IX від 06.06.2024 р.

2. Основні терміни та завдання

2.1. Основні терміни

Безпечне освітнє середовище - сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних,

протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпечності та якості харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (зокрема шляхом булінгу (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможлиблюють вживання на території та в приміщеннях закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин.

Насильство - це будь-які навмисні дії одної людини по відношенню до іншої, які порушують її конституційні права й свободи і наносять їй моральну шкоду, шкоду її фізичному чи психічному здоров'ю.

Домашнє насильство - діяння фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають чи проживали однією сім'єю, але не перебувають чи не перебували у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає або проживала особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, а також погрози вчинення таких діянь.

Види насильства:

- економічне насильство - форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;
- психологічне насильство - форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;
- сексуальне насильство - форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;
- фізичне насильство - форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання

допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Булінг (цькування) - тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Види булінгу (цькування):

- фізичне насильство (тілесні ушкодження, які завдають болю, призводять до порушень психічного та фізичного здоров'я, чи навіть смерті; це штовхання і смикання; удари, стусани, побиття; знущання, викручування рук; жбурляння предметів; спроби задушити);
- психологічне насильство (тиск на психіку іншої людини, який проявляється у нанесенні словесних образ, погроз, залякуванні, переслідуванні);
- економічне (крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей);
- сексуальне (у випадках булінгу: принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти);
- кібербулінг (приниження за допомогою мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв).

2.1. Основні завдання щодо захисту від різних форм насильства та жорстокого поводження в закладі освіти:

- забезпечення усім учасникам освітнього процесу захисту від будь-яких форм насильства та жорстокого поводження, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю під час освітнього процесу;
- здійснення аналізу ситуації у закладі освіти (фізичного та емоційно-психологічного середовища);
- вироблення офіційної позиції закладу освіти щодо усіх форм насильства та інформування про неї всіх учасників освітнього процесу;
- розроблення правил поведінки для всіх учасників освітнього процесу - учнів, батьків, вчителів та інформування про них;
- визначення обов'язків та відповідальності учасників освітнього процесу щодо створення та дотримання безпечної поведінки в закладі освіти;
- проведення інструктажів з усіма працівникам закладу освіти.

Відповідно до ст. 30 Закону України «Про освіту» заклади освіти забезпечують на своїх сайтах (у разі їх відсутності - на сайтах своїх засновників) відкритий доступ до публічної інформації та документів, зокрема:

- правила поведінки здобувачів освіти в закладі освіти;
- положення про запобігання і протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми в Ліцеї;

- план заходів, спрямованих на запобігання та протидію домашньому насильству та булінгу (цькуванню) в закладі освіти;
- відповідальність осіб, причетних до булінгу (цькування);
- контактну інформацію про уповноважену особу, про служби, до яких можна звернутися постраждалим;
- інформацію про цілодобові телефони довіри з питань допомоги жертвам насилля у школі та сім'ї; Національної гарячої лінії з питань запобігання насильству, Національної дитячої «гарячої лінії».

Обов'язкове інформування відповідних органів про випадки, або підозри щодо форм насильства та жорстокого поводження. Взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання всіх видів насильства відповідно до чинного законодавства.

3. Функції керівника та/або уповноваженої особи

Керівник (уповноважена особа - призначається наказом керівника) закладу:

- Затверджує Положення про запобігання і протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми, забезпечує його оприлюднення, обов'язкове ознайомлення з ним працівників Ліцею та здійснює контроль за його виконанням.
- Організовує початкове та періодичне інформування, ознайомлення всіх працівників ліцею з нормативними документами про захист дітей від усіх форм насильства та жорстокого поводження, експлуатації та найгірших форм дитячої праці.
- Сприяє створенню безпечного освітнього середовища в закладі освіти та вживає заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які стали жертвами насильства, вчинили булінг (цькування), стали його свідками або постраждали від булінгу/насильства.
- Здійснює контроль за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію насильству та булінгу (цькуванню) в закладі освіти.
- Організовує проведення інформаційно-просвітницьких заходів з учасниками освітнього процесу з питань запобігання та протидії насильству/булінгу.
- Розглядає усні та письмові заяви (скарги, повідомлення) про випадки насильства, жорстокого поводження, булінгу (цькування) по відношенню до учасників освітнього процесу та видає рішення про проведення розслідування.
- Протягом 1 доби з моменту надходження заяви та у разі виявлення ознак насильства та жорстокого поводження невідкладно повідомляє про це батьків, інших законних представників дитини, а також письмово повідомляє органи Національної поліції та службу у справах дітей.
- Створює комісію по розгляду звернень та скарг щодо випадків насильства, жорстокого поводження та булінгу. Комісія працює відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646 «Про деякі

питання реагування на випадки боулінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти».

- Скликає засідання комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) для прийняття рішення за результатами проведеного розслідування та відповідних заходів реагування у терміни, визначені законодавством.
- Вживає заходів для я заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили насильство, жорстоке поведження, булінг, стали його свідками або постраждали від насильства чи жорстокого поведження.
- Сприяє проходженню особами, які вчинили насильство або жорстоке поведження, стали свідком або постраждали від насильства, жорстокого поведження, булінгу (цькування), відповідної програми для таких осіб (ст. 26 Закону).

4. Функції та обов'язки психологічної служби (психолога/соціального педагога) Ліцею

Психологічна служба (психолог/соціальний педагог):

- забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг/насильство, стали його свідками або постраждали від булінгу/насильства;
- веде облік випадків та оформлення документації, згідно цього Положення;
- забезпечує реалізацію просвітницького напрямку всіх учасників освітнього процесу шляхом організації тематичних заходів, бесід - консультацій з метою формування навичок толерантної та ненасильницької поведінки, спілкування та взаємодії;
- проводить анкетування та моніторинг психологічного клімату та стосунків в класах, ліцеї;
- надає індивідуальні та групові консультації сторонам булінгу (цькування).

5. Функції та обов'язки педагогічних та інших працівників Ліцею:

Педагогічні та інші працівники гімназії:

- забезпечують здобувачам освіти захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та жорстокого поведження, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю;
- проводять профілактичні заходи з протидії та запобігання різних форм насильства та жорстокого поведження в закладі освіти, в тому числі булінгу (цькування);
- організовують початкове та періодичне інформування, ознайомлення всіх учнів ліцею з нормативними документами про захист дітей від усіх форм насильства та жорстокого поведження, булінгу (цькування);
- сприяють створенню безпечного освітнього середовища в закладі освіти;
- повідомляють директора/уповноважену особу про факти насильства, жорстокого поведження та булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього

процесу, свідком яких вони були особисто або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб;

- сприяють у проведенні розслідування щодо випадків насильства, жорстокого поводження та булінгу (цькування);
- виконують рішення та рекомендації комісії з розгляду випадків насильства, жорстокого поводження та булінгу (цькування) у закладі освіти.

6. Права та обов'язки учасників освітнього процесу

6.1. Здобувані освіти мають право на:

- захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та жорстокого поводження, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю;
- безпечні та нешкідливі умови навчання;
- повагу людської гідності;
- Проходження відповідної програми, отримання соціальних та психолого-педагогічних послуг як особа, яка вчинила насильство або жорстоке поводження, стала свідком або постраждала від насильства, жорстокого поводження та булінгу (цькування).

6.2. Здобувані освіти зобов'язані:

- поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм;
- дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти;
- повідомляти керівництво закладу освіти про факти насильства, жорстокого поводження чи булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком яких вони були особисто або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб (ст. 53).

6.3. Педагогічні та інші працівники, які залучаються до освітнього процесу, мають право на:

- захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та жорстокого поводження, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю;
- захист професійної честі і гідності.

6.4. Педагогічні та інші працівники, які залучаються до освітнього процесу, зобов'язані:

- дотримуватися педагогічної етики;
- поважати гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу;

- настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства;
- захищати здобувачів освіти під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства, жорстокого поводження та булінгу (цькування),, приниження честі та гідності, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувачів освіти;
- додержуватися установчих документів та правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, виконувати свої посадові обов'язки;
- у разі виявлення ознак насильства або жорстокого поводження з дитиною, іншим учасником освітнього процесу вжити невідкладних заходів для припинення насильства або жорстокого поводження, за потреби надати медичну допомогу;
- повідомляти керівника закладу та принаймні одного з батьків або інших законних представників дитини, яка вчинила насильство або жорстоке поводження, стала свідком або постраждала від насильства, жорстокого поводження та булінгу (цькування);
- повідомляти керівника про факти всіх форм насильства або жорстокого поводження стосовно здобувачів освіти, педагогічних, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком якого вони були особисто або інформацію про які отримали від інших осіб, вживати невідкладних заходів для припинення булінгу (цькування);
- у разі вчинення жорстокого поводження з дитиною керівником закладу освіти – невідкладно повідомляти про це засновника закладу освіти та/або уповноважений ним орган (ст. 54).

6.5. Батьки, інші законні представники здобувачів освіти мають право:

- отримувати інформацію про діяльність закладу освіти, у тому числі - щодо надання соціальних та психолого-педагогічних послуг особам, які постраждали від булінгу (цькування), стали його свідками або вчинили булінг (цькування); про результати навчання своїх дітей (дітей, законними представниками яких вони є) і результати оцінювання якості освіти у закладі освіти та його освітньої діяльності;
- подавати керівнику закладу освіти (у разі вчинення жорстокого поводження з дитиною керівника – засновнику закладу освіти та/або уповноваженому ним органу) усні та письмові заяви (скарги, повідомлення) про випадки насильства, жорстокого поводження, булінгу (цькування) стосовно дитини або будь-якого іншого учасника освітнього процесу;
- вимагати невідкладного реагування (протягом 1 доби) на такі випадки;
- вимагати повного та неупередженого розслідування випадків насильства, жорстокого поводження, булінгу (цькування) стосовно дитини або будь-якого іншого учасника освітнього процесу (ст. 55).

6.6. Батьки, законні представники здобувачів освіти зобов'язані:

- виховувати у дітей повагу до гідності, прав, свобод і законних інтересів людини, законів та етичних норм, відповідальне ставлення до власного здоров'я, здоров'я оточуючих і довкілля;
- поважати гідність, права, свободи і законні інтереси дитини та інших учасників освітнього процесу;
- дбати про фізичне і психічне здоров'я дитини, сприяти розвитку її здібностей, формувати навички здорового способу життя;
- формувати у дитини культуру діалогу, культуру життя у взаєморозумінні, мирі та злагоді між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами, представниками різних політичних і релігійних поглядів та культурних традицій, різного соціального походження, сімейного та майнового стану;
- настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства;
- сприяти у проведенні розслідування щодо випадків насильства
- . жорстокого поводження чи булінгу (цькування); виконувати рішення та рекомендації комісії з розгляду випадків насильства, жорстокого поводження чи булінгу (цькування) та інше, що сприятиме покращенню виправлення ситуації.

7. Відповідальність осіб причетних до булінгу (цькування)

7.1. Відповідальність за булінг (цькування) встановлена статтею 173 п.4 Кодексу України про адміністративні правопорушення такого змісту:

Булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене малолітніми або неповнолітніми особами віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене частиною другою цієї статті, вчинене малолітньою або неповнолітньою особою віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від ста до

двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

7.2. Неповідомлення директором закладу уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до двадцяти процентів заробітку.

8. Взаємодія з установами, які здійснюють заходи у сфері запобігання та захисту від різних форм насильства та жорстокого поводження в закладах освіти

- 8.1. Налагодження співпраці із службою у справах дітей, центром соціальних служб сім'ї, дітей та молоді, представниками правоохоронних органів, громадських інституцій.
- 8.2. Розроблення спільних планів роботи з проведення превентивних інформаційно-просвітницьких заходів з усіма учасниками освітнього процесу з питань запобігання та протидії насильству та боулінгу (цькування).
- 8.3. Участь представників інших установ у професійному інформуванні усіх учасників освітнього процесу щодо запобігання насильству та булінгу (цькування).
- 8.4. Залучення представників служби у справах дітей, центрів соціальних служб сім'ї, дітей та молоді, представниками правоохоронних органів, громадських інституцій до розгляду звернень, заяв всіх видів насильства та булінгу (цькування).
- 8.5. Забезпечити взаємодію із місцевими центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги при проведенні спільних правопросвітницьких заходів щодо запобігання та протидії насильству, жорстокому поводженню чи булінгу (цькування), а також спрямування осіб, що постраждали від насильства, жорстокого поводження чи булінгу (цькування) до найближчої точки доступу системи безоплатної правової допомоги з метою отримання правової інформації та консультації, а при необхідності, забезпечення представництва їх інтересів у суді.

9. Прикінцеві положення

- 9.1. Положення про порядок захисту дітей від різних форм насильства та жорстокого поводження у ліцеї «Універсум» Шевченківського району м. Києва затверджується керівником закладу освіти і є обов'язковими до виконання усіма учасниками освітнього процесу.
- 9.2. Усі учасники освітнього процесу мають бути ознайомлені з Положенням про запобігання і протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми в закладі освіти.